

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา คือ ศึกษาเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูจากญาติ จำนวน 3 คน โดยการศึกษาใช้วิธีการสังเกตเป็นหลัก โดยผู้ทำการศึกษาเข้าไปสร้างความคุ้นเคย ทำความเข้าใจในการศึกษาเด็กที่เป็นกรณีศึกษา ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ผู้ปกครองและกรณีศึกษาแบบไม่เป็นทางการ ในการสังเกตจะมีการจดบันทึกกิจกรรม และสถานการณ์ต่าง ๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของกรณีศึกษา โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตมาวิเคราะห์พฤติกรรมทางสังคมผนวกกับจิตวิทยาพัฒนาการเด็ก

กรณีศึกษา

เด็กหญิงอายุ 11 ปี จำนวน 1 คน อายุ 12 ปี 1 คน และ เด็กชายอายุ 12 ปี จำนวน 1 คน ที่ได้รับการเลี้ยงดูจากญาติ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา มี 3 เครื่องมือ ดังนี้

1. ผู้ศึกษาเป็นผู้ทำการสังเกต และบันทึกพฤติกรรมต่าง ๆ ของเด็กที่เป็นกรณีศึกษา
2. แบบบันทึกพฤติกรรมจากการสังเกต ซึ่งในการบันทึกพฤติกรรมนั้น แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ถูกสังเกต (วัน เวลา สถานที่) กิจกรรมหรือสถานการณ์ พฤติกรรมที่สังเกตได้ในขณะที่ผู้ถูกสังเกตทำกิจกรรมหรือร่วมอยู่ในสถานการณ์ต่าง ๆ และข้อเสนอแนะ หรือความคิดเห็นของผู้สังเกต
3. แบบสัมภาษณ์ เป็นการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้เฉพาะกรณีศึกษาในการศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูจากญาติ โดยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และตามแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางสังคม และจิตวิทยาพัฒนาการของเด็กในช่วงวัยเด็กตอนปลาย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของการใช้เครื่องมือ
2. ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการเลือกใช้เครื่องมือในการศึกษาและรวบรวมข้อมูลของกรณีศึกษา อันประกอบด้วย แบบบันทึกพฤติกรรม และแบบสัมภาษณ์
3. สร้างแบบบันทึกพฤติกรรม โดยมีรายละเอียดที่สำคัญ คือ มีการระบุวัน สถานที่ เวลาที่ทำการสังเกต ส่วนที่ใช้บันทึกพฤติกรรม และส่วนที่บอกถึงกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ทำการสังเกตในขณะนั้น
4. สร้างแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้กำหนดแนวคำถามของการสัมภาษณ์ไว้ตามกรอบเนื้อหาการวิจัย

สัมภาษณ์ข้อมูลสภาพแวดล้อมทั่วไป เป็นการกำหนดแนวคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทางกายภาพ ลักษณะที่ตั้งของครอบครัว จำนวนบุคคลในบ้าน หน้าที่ของเด็กที่รับผิดชอบภายในบ้าน และบุคลิกลักษณะของเด็กกรณีศึกษา

สัมภาษณ์ผู้ปกครองและเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูจากญาติ โดยมีแนวคำถามดังนี้

1. การปรับตัว
2. การสื่อสาร
3. การแก้ไขปัญหา
4. การแสดงออกต่อบุคคลในสังคม
5. ทักษะติดต่อบุคคลต่าง ๆ ในสังคม
6. พฤติกรรมที่เหมาะสมของเด็กกรณีศึกษา
7. พฤติกรรมทางสังคมที่มีต่อกัน

5. นำแบบบันทึกพฤติกรรม และแบบสัมภาษณ์ มาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับการศึกษาในครั้งนี้และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ หลังจากนั้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้ง เพื่อขอแนะนำและแก้ไขปรับปรุงอีกครั้ง แล้วนำไปจัดพิมพ์ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของกรณีศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นเวลา 2 เดือนระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ – มีนาคม 2549 โดยการขออนุญาต พ่อ แม่ และผู้ปกครอง และตัวเด็กกรณีศึกษาแจ้งวัตถุประสงค์และวิธีการ

ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ และผลที่คาดว่าเด็กและผู้ปกครองจะได้รับ โดยในการเก็บข้อมูลจะเป็นข้อมูลที่ได้จากการสังเกตเป็นหลักซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การสังเกตโดยผู้ทำการศึกษา เป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ซึ่งมีรายละเอียดคือ มีการนัดหมาย และไม่ได้นัดหมาย ใช้เวลาในการสังเกตวันละ 1-2 ครั้ง ประมาณครั้งละ 1 ชั่วโมง เป็นเวลา 15 ครั้งโดยผู้ทำการศึกษาเป็นผู้สังเกตและจดบันทึกเอง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

การสังเกตและจดบันทึกข้อมูล โดยเน้นพฤติกรรมทางสังคมของเด็กเป็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรมของเด็กกรณีศึกษาแต่ละคนที่มีต่อบุคคลในสังคม
2. พฤติกรรมของเด็กแต่ละคน
3. พฤติกรรมที่เด็กมีต่อกันและกัน
4. สังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ โดยดูพฤติกรรมในการทำกิจกรรมหรืออยู่ในสถานการณ์

ต่าง ๆ เน้นพฤติกรรมการเข้าร่วมกลุ่ม

การสังเกตพฤติกรรมทางสังคมครอบคลุมเนื้อหา 3 ประการ

1. การมีปฏิสัมพันธ์ของเด็กกรณีศึกษาที่มีต่อบุคคลต่าง ๆ
2. การมีปฏิสัมพันธ์ที่มีระหว่างกันของเด็กกรณีศึกษา
3. การมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันของเด็กกรณีศึกษาที่มีต่อบุคคลต่าง ๆ หรือกลุ่มคน

2. การสัมภาษณ์ ผู้ปกครอง และเด็กกรณีศึกษา เป็นการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่เตรียมไว้ล่วงหน้า การสัมภาษณ์ใช้เวลาในช่วงตอนเย็นและวันหยุดประจำสัปดาห์ วันละ 1 กรณี ประมาณ 1-2 ชั่วโมง หรือมากกว่านั้น เป็นเวลา 6 สัปดาห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลต่าง ๆ จากการบันทึกการสังเกตพฤติกรรมของเด็กกรณีศึกษา นำมาวิเคราะห์โดยอยู่บนพื้นฐานของกรอบเนื้อหาที่ใช้ในการศึกษาในเรื่อง พฤติกรรมทางสังคมเป็นหลัก โดยวิเคราะห์ ออกมาเป็นหมวดหมู่ ดังนี้

1. ลักษณะทั่วไปของเด็กกรณีศึกษา
2. สภาพแวดล้อม แบ่งเป็น สภาพแวดล้อมทางกายภาพ และสภาพแวดล้อมทางสังคม
3. พฤติกรรมทางสังคมของเด็กกรณีศึกษา โดยพิจารณา การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ

คือ การมีปฏิสัมพันธ์ของเด็กกรณีศึกษาแต่ละคนที่มีต่อบุคคลต่าง ๆ รวมทั้งการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของเด็กกรณีศึกษาที่มีต่อกัน และการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันของเด็กกรณีศึกษา จากนั้นนำมาสรุปผลการศึกษา และอภิปรายถึงผลการศึกษาและให้ข้อเสนอแนะต่อไป